

Pelastakaa Lapset

NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN SILMIN: EKSTREMISMI JA VIHAPUHE SUOMESSA

ESIPUHE PÄÄSIHTEERILTÄ

Väkivaltaiset asenteet ja vihapuhe ovat enenevässä määrin huolestuttavia ilmiöitä yhteiskunnassamme, jossa vallitsee erilaisia jännitteitä ja kasvava polarisaatio. Nämä ilmiöt uhkaavat myös lasten ja nuorten hyvinvointia, rikkovat heidän oikeuttaan turvalliseen elämään sekä hyvinvointia tukevaan kasvuympäristöön. Suomen valtio on YK:n lasten oikeuksien sopimuksen nojalla sitoutunut suojelemaan lapsia muun muassa henkiseltä väkivallalta ja takaamaan nämä oikeudet jokaiselle lapselle. Myös Pelastakaa Lasten työtä ohjaa kansallisen lainsäädännön ohella YK:n lasten oikeuksien sopimus.

Nykyisen ohjelmastrategiamme (2020–2022) yhtenä painopisteenä on lapsiin kohdistuvan väkivallan, pahoinpitelyn, laiminlyönnin ja hyväksikäytön vähentäminen kaikissa toimintaympäristöissä. Lasten ja nuorten altistuminen viha- ja väkivaltapuheelle tai sen todistaminen voi olla traumaa aiheuttava kokemus. Nuorten hyvinvointia voidaan tukea tarjoamalla heille mahdollisuuksia puhua heitä askarruttavista, vaikeistakin asioista turvallisessa tilassa tutun aikuisen kanssa. Tämän takia nuorisotyöntekijät ja muut nuorten kanssa

toimivat ammattilaiset ovat avainasemassa väkivaltaisen radikalisoitumisen sekä vihamielisten asenteiden ennalta ehkäisyssä. On erityisen tärkeää kuulla näitä ammattilaisilta itseltään, miten ilmiöt näkyvät heidän työssään ja minkälaista tukea he tarvitsevat. Näin voimme varmistaa, että ääri-ilmiöihin puututaan tehokkaasti ja tietoisesti.

Tämän julkaisun tarkoituksena on tarjota silmäys siihen, miten nuorisotyöntekijät kokevat nämä ilmiöt jokapäiväisessä työssään ja mitä tukea he tarvitsevat, sekä siihen, miten eri toimijat tekevät ennalta estävää työtä eri puolilla Suomea. Julkaisu tarjoaa myös tietoa vihapuheesta ja siitä, miten siitä voi keskustella nuoren kanssa. On hyvin tärkeää, että nuorisotyöntekijät saavat tukea työhönsä ja heillä on tarvittavaa osaamista kohdata tämän tyyppistä käyttäytymistä ja puhetta.

Haluamme kiittää kaikkia, jotka vastasivat kyselyymme. Teidän näkemyksenne ovat todella arvokkaita sekä meidän työllemme että niille, jotka tätä julkaisua hyödyntävät. Vain yhdessä voimme ennaltaehkäistä näitä haitallisia ilmiöitä.

Hanna Markkula-Kivisilta

Pääsihteeri
Pelastakaa Lapset Ry

Työryhmä: Mira Pohjanrinne, Annukka Kurki,
Veera Tuomala, Rosa Haavisto

Taitto ja kuvitus: Helena Vizcaino

Julkaisu on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama.

© **Pelastakaa Lapset 2022**

Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja n:o 37

ISBN 978-952-7112-71-7 (Sähköinen versio)

ISBN 978-952-7112-72-4 (Painettu versio)

Ollaan yhteydessä:

info@pelastakaalapset.fi

 PelastakaaLapset

 @pelastakaalapset

 @pelastakaalapse

 Pelastakaa Lapset ry - Save the Children Finland

www.pelastakaalapset.fi

Pelastakaa Lapset

KIDITAL

SISÄLLYS

■ Johdanto	5
■ Käsitteet	6
■ 1) Väkivaltainen radikalisoituminen Suomessa	7
nuorisotyöntekijöiden silmin	
Taustatiedot	
Väkivaltaisen tai vihamielisen käyttäytymisen yleisyys	
Väkivaltaisen radikalisoitumisen tunnistaminen ja kohtaaminen	
Huoli nuorista	
■ 2) Vihapuhe ja muu vihamielinen toiminta	14
Välinpitämättömyys	
Ennakkoluuloinen ajattelu	
Ennakkoluuloinen toiminta	
Syrjintä	
Väkivalta tai sillä uhkaaminen	
Hävitys	
■ 3) Vihamielisyyteen puuttuminen	20
Keskusteluun valmistautuminen	
Keskustelun aikana	
Entä jos nuori ei halua puhua?	
Keskustelun jälkeen	
■ 4) Ennaltaehkäisevä työ Suomessa	24
Eri toimijat	
■ Tukea tarjoavat tahot	26
■ Oppaita nuorten kanssa töitä tekeville	27
■ Hankkeiden esittely	29
■ Lähteet	31

JOHDANTO

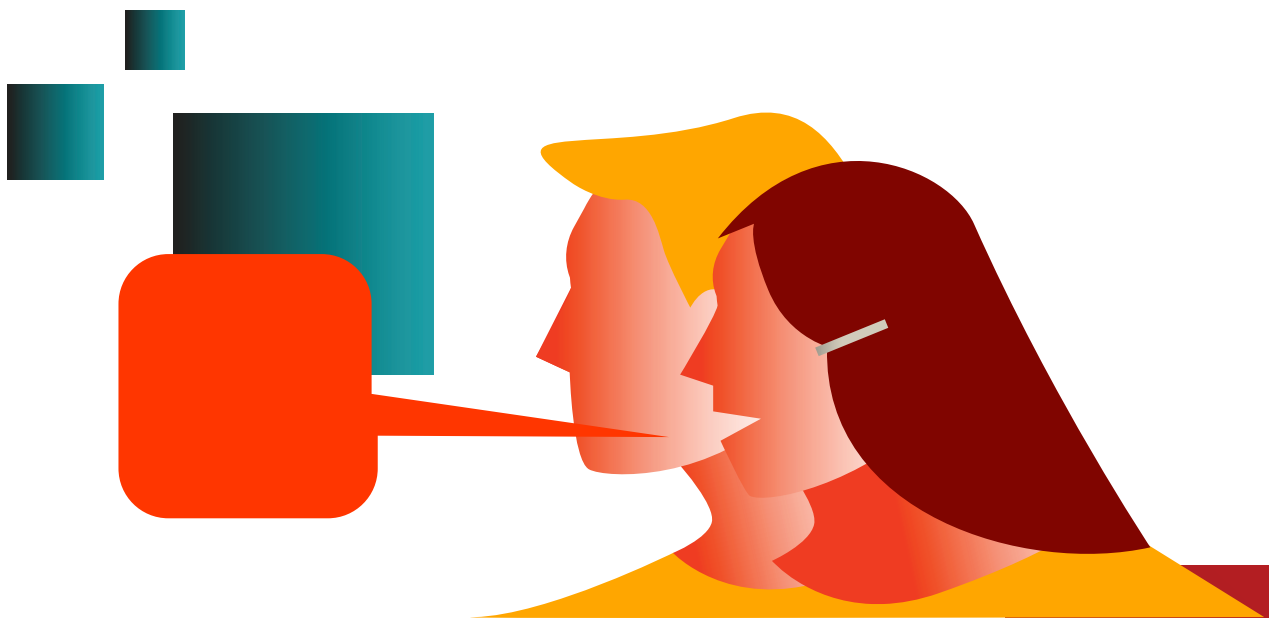
Väkivaltainen radikalisoituminen ja ääriajattelu rikkovat lapsen oikeuksia ja vahingoittavat hänen hyvinvointiaan. Ne vahingoittavat lapsen oikeutta tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen kohteluun sekä turvalliseen kasvuympäristöön. Nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset ovat nuorta kannustavan ja tukevan kohtaamisen ammattilaisia, ja heidän kanssaan nuoret käsittelevät mielellään vaikeitakin asioita. Oppimalla tunnistamaan ja kohtaamaan väkivaltaista radikalisoitumista ja muuta vihamielistä käytöstä nuorisotyöntekijät ja muut nuorten kanssa toimivat ammattilaiset ovat huoltajien lisäksi avainasemassa näiden haitallisten ilmiöiden ennaltaehkäisyssä.

Tämän selvitystyön yhteydessä haluttiin selvittää, miten yleisesti väkivaltaista radikalisoitumista esiintyy nuorisotyöntekijöiden päivittäisessä työssä. Tämän teimme toteuttamalla kyselyn nuorisotyöntekijöille. Kyselyn lisäksi olemme haastatelleet useita ammattilaisia: ankkuritiimejä, nuorisotyöntekijöitä, järjestöjä ja tutkijoita. Tavoitteenamme oli kartoittaa, minkälaisien asioiden käsittelyyn nuorisotyöntekijät tarvitsivat eniten tukea.

Tässä selvitystyössä perehdymme etenkin nuorisotyöntekijöiden esille nostamiin ongelmiin. Ensimmäisessä osiossa esitellään kyselytutkimuksen tulokset ja tarkastellaan niitä lähemmin. Toisessa osiossa keskitymme vihapuheeseen ja tuomme esille, miten se linkittyy myös muuhun vihamieliseen toimintaan. Kolmannessa osiossa keskitymme merkitykselliseen kohtaamiseen ja siihen, miten vihamielistä ajattelua ja käytöstä voi nuorisotyössä lähestyä. Selvitystyön loppupuolelta löytyy myös lyhyt kuvaus siitä, mitkä toimijat osallistuvat ennaltaehkäisevään työhön Suomessa, sekä erilaisia tukitahoja ja oppaita, joita nuorisotyöntekijät voivat hyödyntää arjessaan.

Tämä selvitystyö on toteutettu osana Pelastakaa Lapset ry:n RadicalWeb- ja Resilienssi-hankkeita, joiden tavoitteena on lisätä ymmärrystä väkivaltaisesta ääriajattelusta ja sen vaikutuksesta lapseen ja nuoriin. RadicalWeb-hanke on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama, ja Resilienssi-hanketta rahoittaa oikeusministeriö.

Tämän selvitystyön tarkoitus ei ole tuottaa tieteellisen tutkimuksen veroista tietoa aiheesta, vaan tarjota nuorten kanssa toimiville ammattilaisille ja huoltajille oleellista tietoa ilmiön ennaltaehkäisyn mahdollistamiseksi.

KÄSITTEET

Ääriajattelu kuvaa sellaista ajatusmaailmaa, joka on luonteeltaan korostuneen jyrkkää, mustavalkoista ja ehdotonta. Siihen liittyy tyypillisesti jäykkiä ja joustamattomia käsityksiä oikeasta ja väärästä, mikä ilmenee karkeina yleistävinä luokitteluina ja vahvoina ryhmäerotteluina, kuten ajatuksena ”meistä” ja ”muista”. Ääriajatteluun taipuvainen mieli ei taivu sosiaalisen maailman monimutkaisuuden hyväksymiseen, vaan turvautuu useimmiten kankeisiin ja tiukkarajaisiin kategorisointeihin ja yksioikoisiin totuuksiin.

Väkivaltainen ekstremismi eli väkivaltainen ääriajattelu tarkoittaa ideologialla ja aatemaailmalla perusteltua väkivallan käyttöä, sillä uhkaamista ja siihen kannustamista.¹ Väkivallan käyttö nähdään oikeutettuna keinona oman maailmankuvan ja arvomaailman puolustamiseen ja edistämiseen. Väkivaltainen ääriajattelu vastustaa tyypillisesti moninaisuutta, ihmisoikeuksia, demokratiaa ja yleisiä oikeusvaltion periaatteita. Tavanomaista on myös, että oma aatemaailma nähdään ylivertaisenä ja muut ideologiat väärinä ja valheellisina. Väkivaltaista ääriajattelua ei voida tyypistää mihinkään tiettyyn ideologiaan, uskontoon tai arvomaailmaan, vaan se on seurausta monista eri tekijöistä.

Väkivaltainen radikalisoituminen kuvaa prosessia, joka voi johtaa väkivaltaiseen ekstremismiin eli väkivaltaiseen ääriajatteluun. Väkivaltainen radikalisoituminen on kuitenkin aina yksilöllinen prosessi, johon vaikuttavat useat eri psykologiset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tekijät. Se ei myöskään ole suoraviivainen tapahtumaketju, jolla on tietty alku- ja loppupiste, vaan pikemminkin monimutkainen ja -suuntainen prosessi, joka voi johtaa tai olla johtamatta väkivaltaisesti motivoituneeseen toimintaan.

Radikalismi kuvaa sellaista ajattelutapaa ja -toimintaa, joka tähtää yhteiskunnan tai yhteisön perinpohjaiseen muutokseen. Äärimmäiset keinot saatetaan nähdä mahdollisina muutoksen aikaansaamiseksi. Väkivaltaan kannustaminen ei tyypillisesti kuulu radikalismiin, vaikka väkivaltaiset keinot saatetaankin hyväksyä. Radikalismilla voi kuitenkin olla myös positiivisia vaikutuksia, ja se voi toimia yhteiskuntaa eteenpäin vievänä voimana. Esimerkiksi monet nykypäivänä itsestäänselvyyksinä pitämämme asiat, kuten naisten äänioikeus tai viisipäiväinen työviikko, ovat aikoinaan olleet radikaaleja ajatuksia. Uhkaavaksi radikalismi muuttuu silloin, kun omia aatteita ollaan valmiita edistämään väkivallan keinoin. Tällöin on kyse *wäkivaltaisesta ekstremismistä*. Tämän selvityksen keskiössä on väkivallan käytön hyväksyvä ja/tai siihen kannustava ääriajattelu.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyllä tarkoitetaan niitä erityisiä toimia, joilla vaikutetaan sellaiseen kehitykseen, joka jatkuessaan voi johtaa yksilöiden ja ryhmien väkivaltaiseen radikalisoitumiseen². Ilmiön yleisyyteen ja sen suosioon vaikuttavat kuitenkin kaikki yhteiskuntapolitiittiset päätökset ja toimenpiteet. Onnistuneet päätökset esimerkiksi koulutuspolitiikan, sosiaali- ja terveyspolitiikan ja työllisyyspolitiikan suhteen vaikuttavat myös positiivisesti väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyyn. Hyvinvoivan yhteiskunnan rakentaminen ja syrjinnän ehkäisy ovat yhteiskunnan kannalta tärkeää toimintaa, mutta ne eivät kuitenkaan yksin ennaltaehkäise väkivaltaista radikalisoitumista.³ Tässä oppaassa keskitymmekin juuri niihin erityisiin toimiin, joilla vaikutetaan väkivaltaiseen radikalisoitumiseen.

¹ Sisäministeriö (2020a)

² Sisäministeriö (2020a)

³ Sisäministeriö (2020a)

VÄKIVALTAINEN RADIKALISOITUMINEN SUOMESSA NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN SILMIN

TAUSTATIEDOT

Osana tätä selvitystyötä toteutimme kyselyn nuorisotyöntekijöille. Kysely toteutettiin verkossa, ja se oli auki 9.12.2021–31.1.2022. Vastauksia kyselyyn tuli 187. Vastaukset kerättiin nimettöminä, mutta osallistujien tuli ilmoittaa, minkä aluehallintoviraston alueella he tekevät töitä, ja tämän lisäksi he saivat ilmoittaa kunnan, jossa työskentelevät. Vastaajista 83 työskenteli Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella, ja heistä ainakin 31 pääkaupunkiseudulla. Vähiten vastauksia saatiin Lapista (2). Muuten vastaukset jakautuvat eri aluehallintovirastoiden alueiden kesken melko tasaisesti: Lounais-Suomesta vastauksia saatiin 16, Länsi- ja Sisä-Suomesta 33, Itä-Suomesta 33 ja Pohjois-Suomesta 20. Suurin osa vapaaehtoiseen kysymykseen vastaajista (156) kertoi työskentelevänsä kunnalle, mutta vastauksia saatiin muutamia myös seurakuntien, järjestöjen, yksityisen sektorin ja muiden nuorisotyötä tekevien piireistä. Vastaajista 53 oli saanut väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyvää koulutusta ja 134 ei.

Kyselyn lisäksi suoritimme joulukuun 2021 ja helmikuun 2022 välillä useita haastatteluita muun muassa ankkuritiimien ja nuorisotyöntekijöiden kanssa eri puolilla Suomea. Heidän lisäksi haastattelimme myös HelsinkiMission Aggredi-toiminnan ja Diakonissalaitoksen Exit-hankkeen työntekijöitä ja tutkijoita. Haastatteluihin osallistui yhteensä 24 henkilöä.

Kyselyn ja haastatteluiden tarkoitus oli kartoittaa, miten väkivaltainen radikalisoituminen näyttäytyy nuorisotyön kentällä. Niiden tarkoitus ei kuitenkaan ollut luoda täysin kattavaa kuvaa väkivaltaisen radikalisoitumisen tilanteesta Suomessa. Suomen osalta viralliset tilannekatsaukset väkivaltaisesta ekstremismistä julkaisee sisäministeriö ⁴, ja virallinen terrorismin uhka-arvio on Suojelupoliisin ylläpitämä. ⁵

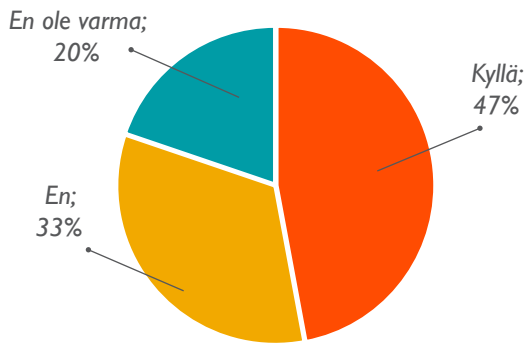

⁴ Uusin tilannekatsaus: Sisäministeriö (2020b)

⁵ Suojelupoliisi (2022)

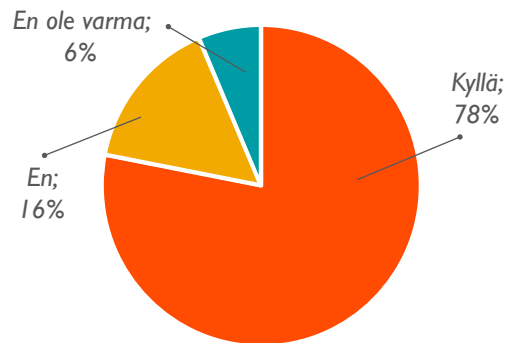
VÄKIVALTAISEN TAI VIHAMIELISEN KÄYTTÄYTYMISEN YLEISYYS

Oletko kohdannut työssäsi merkkejä nuorten väkivaltaisesta radikalisoitumisesta tai ääriajattelusta?

Kokonaisvastaajamäärä 187

Oletko kohdannut työssäsi vihapuhetta?

Kokonaisvastaajamäärä 187

Kyselytutkimuksen vastaajista lähes puolet kertoi kohdanneensa väkivaltaista radikalisoitumista tai ekstremismia työssään, ja selkeästi suurin osa kertoi kohdanneensa vihapuhetta. Vastausten perusteella suurin osa koki vihapuheen tunnistamisen helpommaksi kuin väkivaltaisen radikalisoitumisen tunnistamisen. On kuitenkin otettava huomioon, että vihapuhe voi jo itsessään viitata mahdolliseen väkivaltaiseen radikalisoitumiseen. Selvitystyön toisessa osassa käsittelemmekin tarkemmin vihapuheen suhdetta muuhun vihamieliseen ja väkivaltaiseenkin toimintaan.

Kyselyn vastaajille annettiin myös mahdollisuus tarkentaa heidän vastauksiaan näihin kysymyksiin. Osa koki, ettei osaa tunnistaa ilmiötä vielä niin hyvin, että voisi varmuudella ottaa tähän kantaa. Osa myös huolestutti enemmän nuorten huoltajien avoin vihamielisyys joitakin kansanryhmiä kohtaan ja sitä kautta eräänlainen ylisukupolvinen radikalisoituminen.

Kyselyyn vastanneet olivat huomanneet nuorissa seuraavanlaisia merkkejä mahdollisesta väkivaltaisesta radikalisoitumisesta tai ääriajattelusta:

- muutokset nuoren vaatetuksessa, käyttäytymisessä ja/tai kaveripiirissä
- erilaisiin vähemmistöihin kohdistuva vihapuhe ja kiusaaminen
- esim. incel-kulttuuri⁶ ja/tai muu naisviha
- väkivaltaisten tai terrorististen tekojen puolustaminen ja ihannointi
- ääriryhmien ihannointi
- eri väestöryhmien syrjintä
- väkivallalla uhkailun normalisoituminen
- valheellisen tiedon uskominen ja levittäminen
- syntipukkiajattelu⁷
- kiinnostus aseita kohtaan
- rasismi
- virkavallan halveksuminen

- uusnatsismi (ihannointi, hakaristimerkkien kantaminen ja piirtely, natsitervehdys)
- jengiytyminen ja/tai ääriryhmiin liittyminen
- katuväkivalta
- näkökulmien ja mielipiteiden suppeutuminen
- muuttunut some-käyttäytyminen, esim. vihamielinen verkkoviestintä
- oman ajattelun ja maailmankuvan ehdottomuus
- rikollisuuden ihannointi
- empatiakyvyn heikkeneminen
- tuntemus siitä, ettei demokraattiseen yhteiskuntaan tai päättäjiin voi luottaa

⁶ Incel on lyhenne sanoista ”involuntary celibate”, eli suomeksi se tarkoittaa ihmistä, joka elää tahdonvastaisessa selibaatissa. Incel-kulttuuri on verkkofoorumeilla toimiva alakulttuuri, jonka yleisimmät edustajat ovat miespuolisia henkilöitä, jotka kokevat seksuaalisen ilmaisun puutetta, yksinäisyyttä ja yhteiskunnallista syrjintää. Liikkeeseen liittyy usein katkeruutta ja naisvihaa.
⁷ Syntipukkiajattelulla viitataan siihen, kun omista vaikeuksista tai vastoinkäymisistä syytetään jotakin toista ryhmää tai yksilöä. Ajatellaan, että ilman tätä yksilöä/ryhmää omat ongelmat katoaisivat.

Vastaajat myös kertoivat kohdanneensa monenlaista vihapuhetta. Monet kokivat, että vihapuhe erilaisia vähemmistöjä kohtaan on surullisen yleistä, ja osa nuorisotyöntekijöistä kohtaa sitä päivittäin. Se on usein rasistista tai seksististä, eivätkä nuoret välttämättä edes yritä peitellä sitä. Sen lisäksi, että vihapuhetta kuulee nuorten suusta, sitä kuulee myös aikuisilta. Usein nuoret ovat myös itse lähestyneet nuorisotyöntekijöitä käsitelläkseen kohtaamaansa vihapuhetta.

Epäasiallisen nimittelyn, kiusaamisen ja uhkailun kohteeksi joutuvat esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset nuoret (etenkin muslimitaustaiset ja venäjänkieliset nuoret), seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, etniset, kulttuuriset ja uskonnolliset vähemmistöt sekä kehitysvammaiset. Usein vihapuhe yleistetään koskemaan koko ryhmää. Korona-aikana vihapuheen kohteeksi ovat joutuneet myös esimerkiksi koronarokotteen ottaneet henkilöt. Näiden lisäksi monet raportoivat myös tyttöihin ja naisiin kohdistuvaa vihapuhetta.

Vihapuhetta tunnustetaan monenlaista: osa on suoraa, kohdistettua aggressiivista haukkumista ja nimittelyä, kun joskus se taas ilmenee esimerkiksi ikävänä kielenkäyttönä ja tiettyjen ryhmien vastakkainasettelun korostamisena omien kaveriryhmien sisällä. Usein myös eri vähemmistöjen erityisiä ominaisuuksia tai ajatuksia vähätellään. Joskus myös jonkin ryhmän, kuten naisten, yhteiskunnallista asemaa saatetaan vähätellä. Lisäksi on kiinnitetty huomiota siihen, että naisohjaajia ei aina kunnioiteta samalla tavalla kuin miesohjaajia. Joskus vihapuhe taas on kohdistettu nimenomaan poliittisia päättäjiä kohtaan. Vihapuhe usein yleistetään koko ryhmää koskevaksi.

Vihapuheen taustalla saattavat olla esimerkiksi selkeät väärinkäsitykset,

esimerkiksi ajatukset siitä, että vähemmistöryhmät saisivat enemmän Kela-etuuksia kuin valtaväestön nuoret. Toisten puheet taas ovat koventuneet, varsinkin jos oma toimeentulo on haastavaa tai elämänhallinnassa on ongelmia: silloin kohdistetaan helposti aggressio omista vaikeuksista mieluummin oman itsen ulkopuolelle. Joskus puhe taas on saatettu oppia kotona tai muusta lähipiiristä. Jotkut kokevatkin, että heidän kohtaamansa vihapuhe ei perustu mihinkään muuhun kuin muualla kuullun toistamiseen. Vihapuhetta ilmenee myös sosiaalisessa mediassa ja erilaisilla kuvalaudoilla, ja useat vastaajat kokevatkin, että nimenomaan verkosta sitä myös omaksutaan⁸. Monesti vihapuhe onkin puettuna meemin⁹ muotoon.

Joskus puhe taas on saatettu oppia kotona tai muusta lähipiiristä. Jotkut kokevatkin, että heidän kohtaamansa vihapuhe ei perustu mihinkään muuhun kuin muualla kuullun toistamiseen.

Yleisin nuorisotyöntekijöiden esiin nostama ja vihapuheeseen liittyvä asia oli se, miten vaikeaa on erottaa vitsillä heitetty vihapuhe sellaisesta vihapuheesta, johon pitäisi akuutisti puuttua tai joka oikeasti kuvastaisi nuorten omia mielipiteitä. Nuorten normaaliin kehitykseen liittyy luonnollisesti erilainen rajojen testailu, mutta on silti pidettävä mielessä, että se ei oikeuta heitä käyttämään muita halventavaa vihapuhetta. Sekin, että nuoren mielestä on hauskaa nauraa muita halventaville vitseille, on jo itsessään asia, johon pitäisi puuttua. Vitsilläkin heitetty vihapuhe nimittäin normalisoi haitallisia negatiivisia stereotyyppioita eri ryhmistä ja voi olla yhteiskunnallisestikin erittäin haitallista. Kerromme vihapuheen suhteesta muihin vihamielisiin tekoihin enemmän tämän selvitystyön toisessa osiossa.

⁸ Jos haluat lukea enemmän verkon roolista väkivaltaisessa radikalisoitumisessa, voit aloittaa esimerkiksi ensimmäisestä selvitystyöstämme (Haavisto 2020).

⁹ Meemi on verkossa leviävä visuaalinen materiaali (esimerkiksi kuva, video, animaatio tai musiikkivideo), joka saavuttaa toisinaan suuren suosion ja leviää nopeasti.

VÄKIVALTAISEN RADIKALISOITUMISEN TUNNISTAMINEN JA KOHTAAMINEN

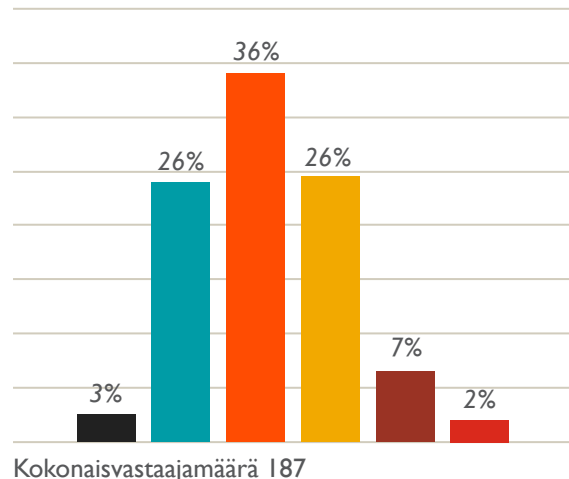
Kyselytutkimuksen perusteella väkivaltaisen radikalisoitumisen tunnistaminen voi olla haastavaa, mutta vastanneista nuorisotyöntekijöistä monet kokevat tunnistavansa ilmiön ainakin kohtalaisesti. 84 vastaajaa kokee tunnistavansa väkivaltaisen radikalisoitumisen merkkejä melko hyvin tai erittäin hyvin. 68 vastaajaa ei koe tunnistavansa merkkejä hyvin tai huonosti, ja 31 tunnistaa väkivaltaista radikalisoitumista melko huonosti tai huonommin. Neljä ei osaa sanoa.

Vihapuheen tunnistaminen on taas huomattavasti helpompaa suurimmalle osalle vastaajista. 165 vastaajaa kokee tunnistavansa vihapuhetta melko hyvin tai erittäin hyvin, 16 ei osaa tunnistaa vihapuhetta hyvin tai huonosti ja vain kuusi kokee osaavansa tunnistaa vihapuhetta melko huonosti.

Suurin osa vastaajista (104) toivookin apua ilmiöiden tunnistamiseen, ja hieman yli puolet (99) kokee tarvitsevansa lisää yleistietoa väkivaltaisesta radikalisoitumisesta. Vain noin neljäsosa (47) kokee olevansa vähintään melko hyvin perehtynyt Suomen tämänhetkiseen väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyvään tilanteeseen.

Vakavalta ja monimutkaiselta kuulostavaa ilmiötä voi olla vaikeaa hahmottaa. Viereisessä kaaviossa näkyy, miten valmiita vastaajat kokevat olevansa kohtaamaan nuoren, jonka he epäilevät olevan radikalisoitumassa. Tämän lisäksi heistä 128 toivoo lisätietoa tavoista puuttua ilmiöön, ja 117 haluaisi lisätietoa ilmiön puheeksi ottamisesta.

Miten hyvin koet olevasi valmistautunut kohtaamaan nuoren, jonka epäilet olevan radikalisoitumassa?

Avoimissa vastauksissa korostuvat esimerkiksi ajatukset siitä, että nuoren kanssa keskustelun aloittaminen voi vaatia paljon rohkeutta, jos ei itse tunne ilmiötä kovin hyvin. Aina nuorisotyöntekijät eivät edes koe tunnistavansa radikalisoitumista tarpeeksi ajoissa ja herkästi. Keskustelun avaaminen saattaa tuntua haastavalta etenkin silloin, jos nuori on selkeästi aggressiivinen tai väkivaltainen tai jos tiedetään, että hänen vihamieliset tai radikaalit ajatukset ovat juurtuneet jo syväälle. Nuorisotyöntekijää saattaa myös jännittää mahdollinen ideologinen väittely nuoren kanssa – osaa mietityttää, pitäisikö vasta-argumentteja miettiä jo etukäteen. Lisäksi korostuu huoli siitä, että keskustelun aloittaminen ja siinä ”epäonnistuminen” voisi olla nuorelle haitallisempaa ja enemmänkin provosoivaa kuin keskustelun vältteleminen. Joskus on myös epäselvää, milloin tulisi kutsua paikalle poliisi tai ohjata nuorta muiden turvallisten aikuisten juttusille.

Vihapuhetta taas useammat toteavat käsitelleensä usein työtehtävissään. Nuorisotyöntekijät kokevat, että vihapuhetta tunnustetaan jo melko hyvin työyhteisössä. Useat kuitenkin toivovat, että nuorisotyöntekijät puuttuisivat vihapuheeseen herkemmin ja rohkeammin kuin nyt. Toivotaan, että vihapuheen vaikutuksista muihin ihmisiin puhuttaisiin nuorille enemmän eikä jätettäisi asiaa sikseen, vaikka nuoret sanoisivatkin vain vitsailevansa. Suurin osa vastaajista kuitenkin kertoo, miten heidän työyhteisössään vihapuheeseen osataan reagoida jo lähes automaattisesti sitä kuultaessa. Eräs nuorisotyöntekijä nostaa esiin sen, miten kaikilla on oikeus mielipiteisiinsä ja sananvapauteen, mutta toisen loukkaaminen on väärin. Vihapuheeseen on aina jokin syy, ja se selviää vain puhumalla.

Useat toivovat työkaluja väkivaltaisen radikalisoitumisen ja vihapuheen puheeksi ottamiseen ja mahdollista ohjemallia siihen puuttumiseen. Niiden puuttuessa hyvät vuorovaikutustaidot ja itseluottamus nähdään kuitenkin pelastavina tekijöinä, ja useat korostavatkin, miten nuorisotyöntekijät ovat nuorten kohtaamisen ammattilaisia.

Vihapuheeseen on aina jokin syy, ja se selviää vain puhumalla.

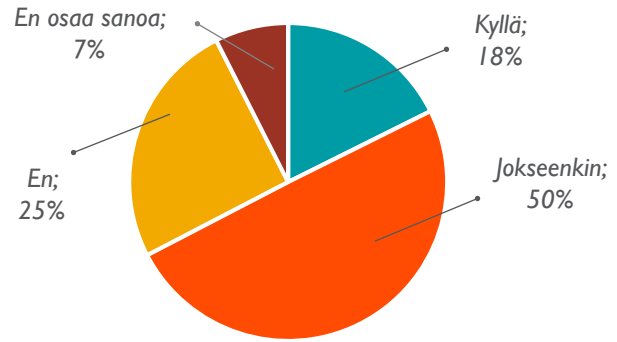
Kun nuoren kohtaa yksilönä ja on aidosti kiinnostunut hänen hyvinvoinnistaan, ei taustalla oleva syy lopulta vaikuta siihen, miten huolestuttavaa asiaa lähestytään. Kerromme vihamielisen käyttäytymisen kohtaamisesta lisää tämän selvitystyön viimeisessä osiossa.

HUOLI NUORISTA

Vaikka väkivaltaista radikalisoitumista ja vihapuhetta onkin havaittu ympäri Suomea, se ei tarkoita, että nuorisotyöntekijät olisivat erityisen huolissaan nuorista. Vain 33 vastaajaa ilmoittaa olevansa huolissaan nuorista, kun taas puolet vastaajista on vain jokseenkin huolissaan. 47 vastaajaa ilmoittaa, ettei ole huolissaan. Nuorisotyöntekijöille annettiin myös mahdollisuus kertoa ilmiöistä, jotka huolestuttavat heitä eniten.

Oletko huolissasi nuorista alueellasi?

Kokonaisvastaajamäärä 187

Nuorisotyöntekijöiden esille nostamia huolenaiheita teemoittain:

NUORTEN HYVINVOINTI

- päihdeongelmat
- mielenterveysongelmat
- syrjäytyminen
- yksinäisyys
- lisääntynyt levottomuus
- suorituspaineeet
- liiallinen pelaaminen

SOSIAALISET ONGELMAT

- jengiytyminen ja siihen liittyvät uhkat
- heikentynyt medialukutaito ja salaliittoteoriat
- vaikeudet integroitua yhteiskuntaan
- osallisuuden puute

ASENNEILMAPIIRI

- rasismi
- lisääntynyt väkivalta ja sen ihannoiti
- pakolais- ja maahanmuuttajavastaisuus
- sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kohtaama viha
- lisääntyneet vastakkainasettelut
- roadman-kulttuuri ja rikollisen elämän ihannoiti
- äärioikeistolainen ajattelu
- radikalisoituminen
- uusnatsismi
- naisviha

VIHAMIELINEN KÄYTÖS

- vihapuhe
- koulukiusaaminen
- nuorisorikollisuus
- syrjintä
- ilkivalta
- aggressiivinen käytös
- rajojen puuttuminen ja sääntöjen kyseenalaistaminen
- virkavaltavastaisuus
- epäkunnioittavan käytöksen yleistymisen

YHTEISKUNNALLISET ONGELMAT

- haasteet päästä mielenterveys- ja päihdepalveluiden piiriin
- kasvava taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus
- koulupudokkuus ja nuorisotyöttömyys
- poliitikkojen rooli vihapuheen normalisoinnissa
- rokotevastaisuus

MUUT

- alttius tulla groomatuksi ääriilikkeisiin¹⁰
- korona-aika ja sen aiheuttamat haasteet
- teräaseiden yleistymisen
- verkkokäyttäytyminen
- puuttuvat kansalaistaidot
- työntekijöiden tietämättömyys ja puutteelliset kyvyt puuttua ilmiöihin

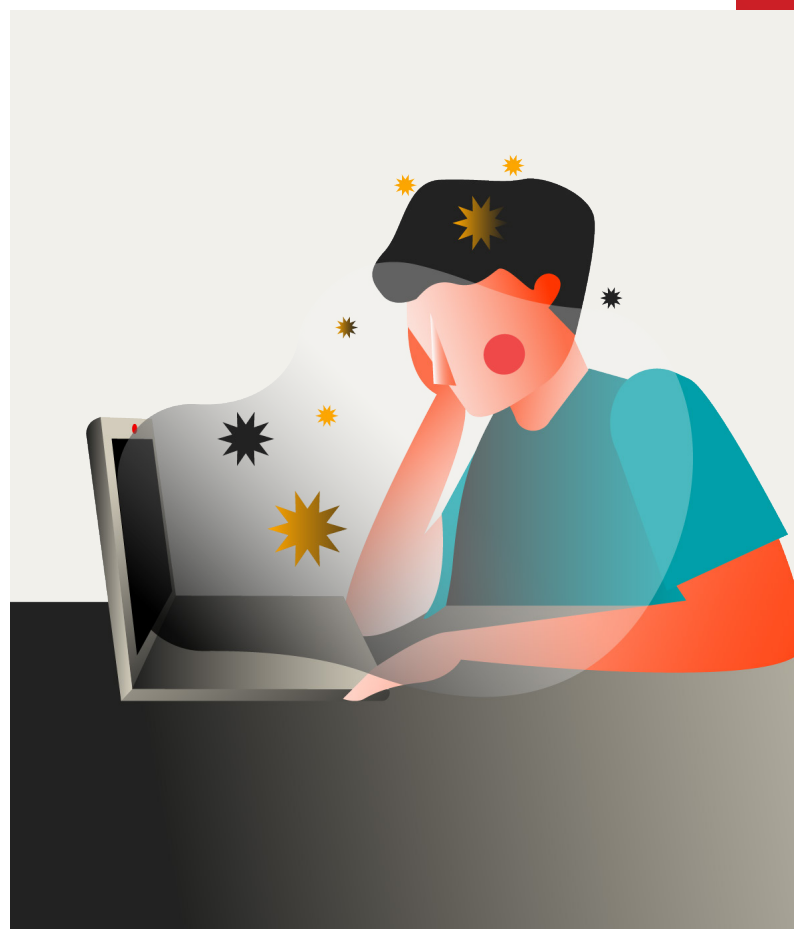
¹⁰ Jos haluat lukea enemmän siitä, miten ääriilikkeet rekrytoivat ja groomaavat nuoria riveihinsä, voit lukea lisää toisesta selvitystyömme (Zogg ym. 2021).

Yllä olevasta taulukosta näemme, että nuorisotyöntekijöitä huolestuttavat monenkirjavat asiat myös tämän selvitystyön aihepiirin eli väkivaltaisen radikalisoitumisen, ulkopuolelta. Selkeästi huolta herättivät jengiytyminen, päihteet, mielenterveysongelmat ja syrjäytyminen. Myös vihapuhe ja rasismi nostettiin esiin useissa vastauksissa. Osa vastaajista pohti, liittyykö väkivaltainen radikalisoituminen myös näihin muihin heitä huolestuttaviin aiheisiin.

On tärkeää ymmärtää, että väkivaltaiseen radikalisoitumiseen myötävaikuttavat monet työntävät ja vetävät tekijät. Iso osa nuorisotyöntekijöiden osoittamista huolista on myös sellaisia, joita tutkijat pitävät mahdollisina radikalisoitumisen taustalla olevina syinä. Tärkeää on myös ymmärtää, miten eri tasojen prosessit vaikuttavat toisiinsa. Jos esimerkiksi vihapuhe ja rasismi yleistyvät valtamediassa samaan aikaan, kun esimerkiksi nuorisotyöttömyys on huipussaan ja mielenterveyspalveluiden piiriin ei päästä, se voi altistaa jotkut nuoret etsimään ratkaisuja ongelmiinsa esimerkiksi väkivaltaisen ekstremismin kautta. Jotkut haastattelumamme asiantuntijat taas uskovat, että monissa tilanteissa on vain sattuman syytä, hakeutuuko nuori väkivaltaiseen jengiin vai ääriliikkeeseen. Heidän mukaansa niiden taustalla on kuitenkin hyvin samanlaiset prosessit ja tarpeet, esimerkiksi yksinäisyys tai turvattomuus, joihin uuteen ryhmään liittyminen tuntuu auttavan. Onkin tärkeää muistaa, että väkivaltaisen radikalisoitumisen prosessit eivät koskaan ole suoraviivaisia tai yksiselitteisiä, ja niitä tulisikin tarkastella aina osana laajempaa kuvaa nuorten riskikäyttäytymisestä.

Jos esimerkiksi vihapuhe ja rasismi yleistyvät valtamediassa samaan aikaan, kun esimerkiksi nuorisotyöttömyys on huipussaan ja mielenterveyspalveluiden piiriin ei päästä, se voi altistaa jotkut nuoret etsimään ratkaisuja ongelmiinsa esimerkiksi väkivaltaisen ekstremismin kautta.

Tukemalla nuorten hyvinvointia, heidän sosiaalisia taitojaan ja kannustamalla heitä yhteiskunnalliseen toimijuuteen nuorisotyöntekijöillä on jo erittäin olennainen rooli väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä. Palaamme tähän aihepiiriin tarkemmin tämän selvitystyön kolmannessa osiossa.

¹¹ Esim. Ranstorp, M. (2016) ja Sieckenlick, S. & Gielen, A.-J. (2018).

VIHAPUHE JA MUU VIHAMIELINEN TOIMINTA

Yhdenvertaisuusvaltuutettu määrittelee vihapuheen viestinnäksi, joka lietsoo vihaa yhtä ihmistä tai ihmisryhmää vastaan. Se voi olla puhetta, mutta myös esimerkiksi kirjoituksia, kuvia, symboleita, musiikkia, piirroksia ja elokuvia.¹² Euroopan neuvoston ministerikomitea taas määrittelee vihapuheen kaikiksi ilmaisumuodoiksi, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismia tai muuta vihaa, joka pohjaa suvaitsemattomuuteen¹³.

Suomessa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä ohjaa sisäministeriön julkaisema kansallinen toimenpideohjelma. Myös siinä painotetaan, että ennaltaehkäisevässä työssä on tärkeää tunnistaa vihapuheen yhteys väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja ekstremismiin. Nuoret saattavat joko tahallaan tai tahattomasti käyttää kommunikoinnissaan vihapuhetta tai käyttäytyä vihamielisesti muita ihmisiä kohtaan. Toimenpideohjelmassa myös huomautetaan, että väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi voivat näkyä nuoren arjessa ja elämässä esimerkiksi rasmina ja syrjintänä, vihapuheena erityisesti sosiaalisessa mediassa, uhkauksina, solvauksina ja ulossulkemisena¹⁴.

Nyky-yhteiskunnassa vihapuhetta kohtaa niin sosiaalisessa mediassa, poliitikkojen puheissa kuin mahdollisesti kaveriporukassa vitsejä heitellessäkin. Koska näistä on tullut osa jokapäiväistä elämäämme, tällaisten vihapuheen ilmenemistapojen haitat voivat jäädä monilta huomioimatta. Ei voida kuitenkaan olettaa, että vihapuhe kuuluisi tavalliseen vuorovaikutukseen,

vaan se tulee aina kyseenalaistaa. On tärkeää ymmärtää, että ne asenteet, joita vihapuhe kuvastaa, liittyvät laajempiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin, joista nuoret eivät välttämättä ole itse edes tietoisia. Myös YK:n ihmisoikeusneuvosto on nostanut maakohtaisissa tarkasteluissaan esiin sen, miten vihapuhe on yksi Suomen suurimmista ihmisoikeusongelmista¹⁵.

On tärkeää ymmärtää, että ne asenteet, joita vihapuhe kuvastaa, liittyvät laajempiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin, joista nuoret eivät välttämättä ole itse edes tietoisia.

Nuorisotyöntekijöillä ja muilla nuorten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla onkin todella tärkeä rooli nuorten asenteiden ja käyttäytymisen muuttamisessa. Rauhankasvatusinstituutin koordinoiman Outside In -hankkeen tuottama menetelmäopas painottaa, miten nuorisotyöntekijät toimivat yhteiskunnallisen muutoksen toteuttajina vihapuhetta estäessään. Vihapuheeseen puuttuminen on äärimmäisen tärkeää, sillä se voi johtaa muuhunkin vihamieliseen käyttäytymiseen. Vihamielinen käyttäytyminen voidaan nähdä ilmenevän eräänlaisella skaalalla. Skaalan alkupäässä ovat esimerkiksi rassistiset vitsit, kun taas skaalan yläpäässä vakavat ja rikolliset, vihamieliset toiminnot.¹⁶ Tässä selvitystyössä tätä skaalaa tarkastellaan vihan pyramidin avulla, joka visualisoi sen, miten vihapuhe linkittyy selvästi vakavampiin, myös rikollisiin vihan muotoihin.

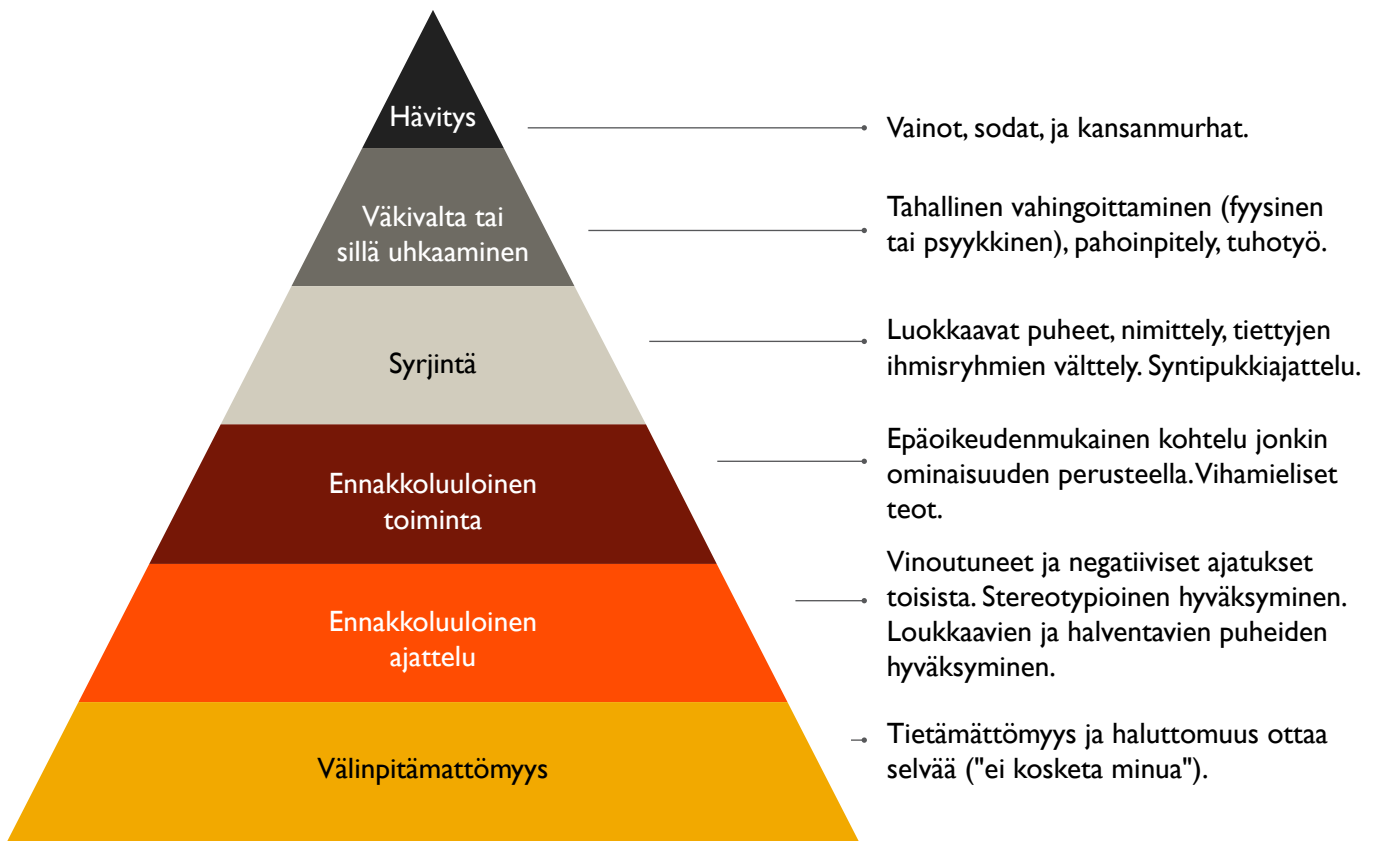
¹² Yhdenvertaisuusvaltuutettu (2022).

¹³ Euroopan neuvoston ministerikomitea (1997).

¹⁴ Sisäministeriö (2020a).

¹⁵ United Nations Human Rights Committee (2021).

¹⁶ Rauhankasvatusinstituutti (2018). Samaa opasta on käytetty myös paljon vihan pyramidin eri tasojen selkeyttämiseen.

Kuva 1. Vihan pyramidi - mm. Rauhankasvatusinstituutin vihan pyramidia mukailten

VÄLINPITÄMÄTTÖMYYS

Vihan pyramidin kontekstissa välinpitämättömyydellä viitataan tietynlaiseen tietämättömyyteen. Tällöin viitataan esimerkiksi tietämättömyyteen ja välinpitämättömyyteen yhteiskunnan valtarakenteista, esimerkiksi siitä, että toisilla ryhmillä saattaa olla etuoikeutettu asema yhteiskunnassa. Siihen liittyy myös läheisesti se, ettei mahdollista omaa etuoikeutettua asemaa tunnisteta tai haluta nähdä. Toisaalta välinpitämätön nuori saattaa myös hyvin ajatella, että yhteiskunnan eriarvoisuus on asia, joka ei kosketa häntä.

ENNAKKOLUULOINEN AJATTELU

Vihapuhetta esiintyy eniten siellä, missä ennakkoluuloista on tullut tavallinen osa ihmisten kanssakäymistä. Ennakkoluuloinen ajattelu yleistyy esimerkiksi silloin, kun erilaisia stereotyyppioita levitetään ja hyväksytään. Yleistyvien stereotyyppisten kuvausten mukaan voidaan esimerkiksi väittää, että kaikki jonkun ryhmän edustajat ovat esimerkiksi luonteenpiirteiltään tai katsomuksiltaan samanlaisia. Stereotyyppiat luovat yksipuolisen ja rajoitetun kuvan yksilöstä tai ryhmästä, joka voi johtaa vihapuheen normalisoitumiseen ja sen hyväksymiseen.

Joskus vihapuhe on naamioitu huumoriin, mutta se ei silti poista sen negatiivista vaikutusta. Vitsinäkin heitetty vihapuhe samalla tavalla normalisoi ennakkoluuloja, mutta siihen ei usein puututa samalla tavalla kuin selkeämmin aggressiiviseen puheeseen. Onkin muistettava, että harmittomia ihmisryhmiä loukkaavia vitsejä ei ole – huumorillakin normalisoidut asenteet voivat vahvistaa stereotyyppioita ja vaikuttaa erittäin negatiivisesti niin yksilöiden kuin kokonaisten ihmisryhmienkin elämään osana yhteiskuntaa. On esimerkiksi näyttöä siitä, miten poliittiset toimijat ovat joissakin tapauksissa käyttäneet esimerkiksi meemejä vihan ja poliittisen väkivallan oikeuttamiseksi. Koska huumori nähdään asiana, jota ”ei pidä ottaa vakavasti”, ei esimerkiksi meemien sisältämää viestiä arvioida samalla tavalla kuin muuta asiasisältöä. Meemiä katsoessaan ihmiset keskittyvät herkemmin sen huumoriarvoon, jolloin esimerkiksi sen legitimitettiin arviointi tai lähdekriittisyys voi jäädä toissijaiseksi¹⁷.

Aiemmassa selvitystyössämme olemme myös avanneet laajemmin sitä, miten ääri liikkeit voivat käyttää vitsejä, meemejä ja muuta huumoria yhtenä rekrytointimenetelmänä¹⁸.

Onkin tärkeää muistaa, että nuori saattaa testata erilaisia sosiaalisia rajoja aluksi nimenomaan sanomalla ”läpällä” jotain ennakkoluuloista. Jos hän saa jatkaa rauhassa tällaisten negatiivisten mielikuvien levittämistä edes vitsien muodossa ilman, että yksikään aikuinen kyseenalaistaa niitä, hän saattaa olettaa, että on aivan normaalia puhua ja ajatella näin toisenlaisista ihmisistä. Pikkuhiljaa, jos ennakkoluuloinen ajattelu vahvistuu, saattaa nuori alkaa pitää muutakin ennakkoluuloista toimintaa oikeutettuna ja normaalina.

¹⁷ Fernández-Villanueva, C. & Bayarri Toscano, G. (2021).

¹⁸ Zogg ym. (2021).

ENNAKKOLUULOINEN TOIMINTA

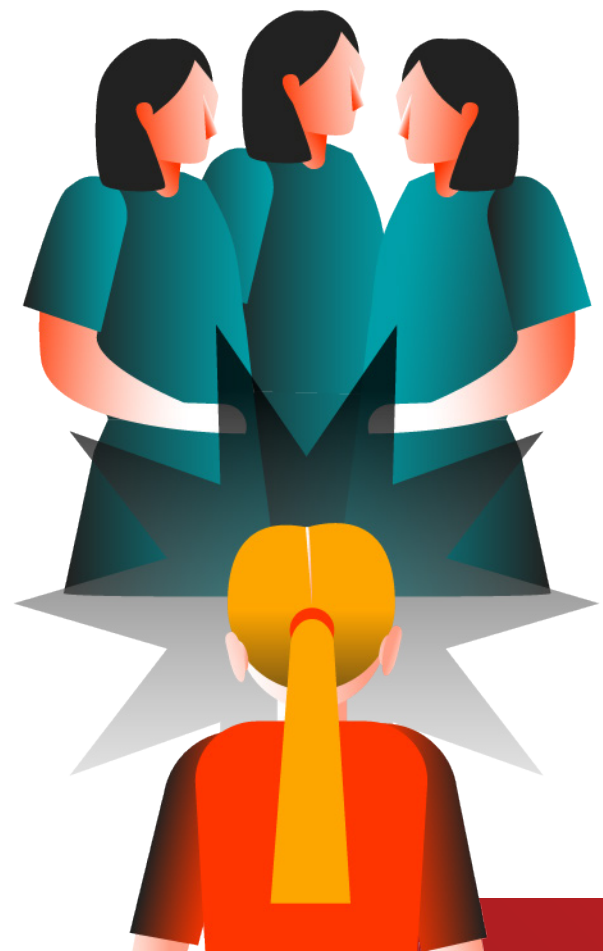
Kun ennakkoluuloinen ajattelu yleistyy ja normalisoituu, siihen ei enää kiinnitetä huomiota. Ennakkoluuloisen ajattelun huomiotta jättäminen taas mahdollistaa tahallisen tai tahattoman ennakkoluuloisen toiminnan ja mahdolliset vihamieliset teot. Vihamielinen käyttäytyminen perustuu ennakkoluuloihin ja välinpitämättömyyteen henkilön jotain ominaisuutta kohtaan. Vihamielinen käyttäytyminen voi ilmetä esimerkiksi kiusaamisena, haukkumisena tai välttelynä. Joidenkin ryhmien ihmisarvo saatetaan myös kyseenalaistaa.

Mikäli nuori esimerkiksi välttelee tai kiusaa johonkin tiettyyn ihmisryhmään kuuluvia henkilöitä omien ennakkoluulojensa vuoksi, on ennakkoluuloihin äärimmäisen tärkeää puuttua. Se voi kuitenkin olla tällä pyramidin tasolla jo vaikeampaa, sillä nuori saattaa nähdä oman käyttäytymisensä jo enemmän oikeutettuna. Tällöin omien ennakkoluulojen ja vihamielisyyden käsittely voi olla jo vaikeampaa, koska niistä on tullut mahdollisesti jo isompi osa nuoren elämää. Kuitenkin jos nuorten kanssa työskentelevä ammattilainen huomaa selvää vihamielistä käytöstä jotain ihmisryhmää kohtaan, on siihen puuttuminen todella tärkeää.

Sen lisäksi, että vihapuheelle altistuminen vaikuttaa vähemmistöjen psykologiseen hyvinvointiin negatiivisesti, mukaan lukien itsemurhalukuihin¹⁹, sen yleistyminen jo itsessään voi vaikuttaa yksilöiden uskomuksiin ja mielipiteisiin huolimatta

heidän alkuperäisistä asenteistaan. Vaikka siis yhteiskunnat kehittyvätkin yhdenvertaisemmiksi ja olemme tietoisempia syrjinnästä ja sen haitoista kuin aiemmin, vihapuheen normalisoituminen voi edelleen vaikuttaa nyky-yhteiskunnissakin eri ryhmien välisiin suhteisiin.²⁰ Sen lisäksi, että vähemmistöt voivat huonommin, voi valheellinen vihapuhe laukaista negatiivisia reaktioita muussakin väestössä. Tutkimuksissa on esimerkiksi havaittu, että väkivaltaisen radikalisoitumisen takana voi olla ajatus epäoikeudenmukaisuudesta: esimerkiksi väkivaltaiseen äärioikeistoon liittymisen takana voi olla ajatus siitä, että (etenkin ulkomaalaistaustaiset) vähemmistöt ovat syyppäitä yhteiskunnan epäkohtiin²¹. Jos nuoret altistuvat jatkuvasti tämänkaltaiselle vihapuheelle, he saattavat alkaa uskoa sen todeksi.

Mikäli ennakkoluuloisen ja vihamielisen toiminnan annetaan yleistyä yhteiskunnassa, se voi johtaa paljon vakavampiin ja koko yhteiskuntaa koskeviin ongelmiin.

¹⁹ Mullen, B. & Smyth, J. M. (2004).

²⁰ Soral, W. ym. (2018).

²¹ Schils N. & Verhage A. (2017).

SYRJINTÄ

Jos vihamielinen toiminta yleistyy, se voi johtaa laajamittaiseen syrjintään. Tällöin vähemmistöryhmät tai muut marginalisoituneet ryhmät saatetaan rakenteellisesti sulkea yhteiskunnan ulkopuolelle.²² Vihamielisten asenteiden ja toiminnan normalisoitumisen vuoksi saattaa ilmetä myös häirintää tai muuta ahdistelua. Syrjintää ilmenee tällöin yhteiskunnan monissa toiminnoissa jollakin tavalla. Se voi olla taloudellista, poliittista tai sosiaalista ja ilmetä esimerkiksi asuntomarkkinoilla, työnhaussa tai sosiaali- ja terveyspalveluissa. Se voi myös vaikuttaa koulutusmahdollisuuksiin tai jopa rikosoikeudellisten prosessien käsittelyihin ja tuomioihin.

Syrjityiksi joutuvat ne henkilöt, jotka kuuluvat tai joiden oletetaan kuuluvan tiettyyn ryhmään tai vähemmistöön. Tämänkaltaisen epäoikeudenmukaisen kohtelun taustalla voi siis olla esimerkiksi yksilön sukupuoli-identiteetti, seksuaalinen suuntautuminen, etninen tausta, ihonväri, sairaus, uskonto tai jopa ikä. Tämä haittaa selkeästi yksilön elämää ja hänen menestymistään sekä laajemmin yhteiskunnan kehitystä. Rakenteellisesti syrjityiksi joutuneen nuoren tulevaisuudennäkymät saattavat olla synkkiä. Huonojen tulevaisuudennäkymien ja vastoinkäymisten kohtaaminen nuoruudessa saattaa myös myötävaikuttaa joidenkin nuorten väkivaltaiseen radikalisoitumiseen, vaikka ei voidakaan väittää, että ne sitä yksistään aiheuttaisivat²³.

Suomessa syrjinnän ehkäisemisestä on säädetty yhdenvertaisuuslaissa ja sillä pyritään takaamaan kaikille oikeus yhdenvertaiseen kohteluun. Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen

toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kiellettyä myös silloin, kun jonkun yksilön oletetaan kuuluvan johonkin ryhmään tai jos hän on jonkun vähemmistöön kuuluvan henkilön läheinen.²⁴ Vaikka syrjintäkieltoa sovelletaan Suomessa laajasti eli lähtökohtaisesti kaikessa yksityisessä ja julkisessa toiminnassa, voi rakenteellisen syrjinnän todistaminen käytännössä olla erittäin vaikeaa. Sen puheeksi ottaminen vaatii myös yksilöltä paljon rohkeutta.

VÄKIVALTA TAI SILLÄ UHKAAMINEN

Jos joidenkin vähemmistöjen tai muiden ihmisryhmien rakenteellinen syrjintä yhteiskunnassa normalisoituu, voi myös väkivallan käyttö vaikuttaa oikeutetulta. Kun fyysisen väkivallan tai sillä uhkaamisen taustalla ovat ennakkoluuloiset asenteet tai syrjintä, voidaan puhua viharikoksista. Suomen lainsäädäntö ei määrittele erikseen viharikoksen käsitettä, mutta yleisesti sillä tarkoitetaan rikoslakiin kuuluvaa rikosta, jonka motiivina on ennakkoluulo tai vihamielisyys uhrin edustamaa kansanryhmää kohtaan. Mikä tahansa rikoslain rikokseksi määrittämä teko voi periaatteessa olla viharikos, sillä teon motiivi määrittelee nimikkeen.²⁵ Väkivalta voi kohdistua sekä omaisuuteen esimerkiksi tuhopolttojen tai tuhotöiden kautta tai ihmisiin väkivallan tai sillä uhkaamisen kautta. Se voi ilmetä myös terroristisina tekoina. Jos viharikosten annetaan yleistyä ja niistä jätetään rankaisematta, tilanne voi johtaa jopa kansanmurhiin, vainoihin tai sotiin. Historialliset tapahtumat, kuten holokausti tai Srebrenican kansanmurha, muistuttavat siitä, mihin rakenteellinen syrjintä voi pahimmillaan johtaa.

²² Mullen, B. & Rice, D. R. (2003).

²³ Creutz ym. (2015).

²⁴ Yhdenvertaisuusvaltuutettu (2022).

²⁵ Poliisi (2022).

HÄVITYS

Äärimmillään tilanteen eskaloituminen voi johtaa vihan pyramidin huipulle, tarkoituksenmukaiseen kansanmurhaan. Vihan pyramidin huippu ja sitä edeltävät tasot visualisoivat sen, miten väkivalta ja hirmuteot jotakin ihmisryhmää kohtaan ovat alun perin kasvaneet normalisoituneesta syrjinnästä, ennakkoluuloista ja vihasta kyseistä ryhmää kohtaan. Aina, kun puhutaan vihapuheesta, syrjinnästä ja ennakkoluulojen motivoimasta väkivallasta, on tärkeää muistaa, mihin niiden yleistyminen voi pahimmillaan johtaa.

Ennakkoluuloihin ja vihamielisiin ajatuksiin tulee puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Varhaisessa vaiheessa puuttuminen on äärimmäisen tärkeää, jotta vihamieliset ajatusrakenteet eivät pääse syvenemään. Tämän takia on tärkeää puuttua viattomiltakin vaikuttaviin, ennakkoluuloja vahvistaviin vitseihin ja myös ”läpällä” heitettyyn vihapuheeseen, vaikka se ei tuntuisikaan akuutilta ongelmalta. Vähentämällä vihapuhetta tehokkaasti vihan pyramidin alimmilla tasoilla voidaan keskeyttää vihamielisen toiminnan kärjistyminen vakavammaksi.

VIHAMIELISYYTEEN PUUTTUMINEN

Tässä osiossa pureudutaan siihen, miten vihamielistä käyttäytymistä voi lähteä purkamaan nuoren kanssa. Erityisesti tätä osiota kirjottaessa on käytetty apuna haastattelemiemme ankkuritiimien, nuorisotyöntekijöiden ja muiden ammattilaisten kokemuksia ja neuvoja. Apuna on myös käytetty kahden kokemusasiantuntijan aiempaa haastattelua.

Tärkeintä on muistaa, että nuorisotyöntekijät ja muut nuorten kanssa toimivat ammattilaiset ovat jo nuorta arvostavan ja tukevan kohtaamisen erityisosaajia: väkivaltaisen radikalisoitumisen tai vihamielisen toiminnan käsittelyn ei juuri tarvitse erota muiden nuorelle tärkeiden asioiden käsittelystä.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja muun vihamielisen käyttäytymisen ehkäisemisen kannalta varhainen puuttuminen on erityisen tärkeää. Kannattaakin luottaa omaan intuition ja lähteä keskustelemaan nuoren kanssa heti, jos hänen käyttäytymisessään huomaa jotain hälyttäviä muutoksia.

Jos keskustelu kuitenkin jännittää, mutta nuorisotyöntekijä kokee keskustelun tarpeelliseksi, väkivaltaiseen radikalisoitumiseen tai vihamieliseen käyttäytymiseen perehtyminen voi auttaa. Esimerkiksi tämän selvitystyön lopusta löytyy tähän tukimateriaalia, joka voi myös auttaa valmiiksi pohtimaan, miten keskustelua voisi lähteä rakentamaan. Esimerkiksi Saija Benjaminin ja Katja Vallinkosken ”Huolena radikalisoituminen?” -opas voi auttaa keskustelun rakentamisessa jo ihan tarkkojen kysymysten ja vuorosanojenkin tasolla²⁶. Nuorisotyöntekijän ei tietenkään tarvitse olla väkivaltaisen ekstremismin tai vihapuheen asiantuntija, jotta hän voisi nuoren kanssa näistä asioista keskustella.

Tärkeintä on muistaa, että nuorisotyöntekijät ja muut nuorten kanssa toimivat ammattilaiset ovat jo nuorta arvostavan ja tukevan kohtaamisen erityisosaajia: väkivaltaisen radikalisoitumisen tai vihamielisen toiminnan käsittelyn ei juuri tarvitse erota muiden nuorelle tärkeiden asioiden käsittelystä.

²⁶ Benjamin, S. & Vallinkoski K. (2021).

KESKUSTELUUN VALMISTAUTUMINEN

Etsi sopiva tila, jonka voit rauhoittaa kohtaamista varten. Nuorta ei missään nimessä tule häpäistä muiden edessä, koska se voi johtaa vihan tai epäoikeudenmukaisuuden kokemusten moninkertaistumiseen. Voit miettiä etukäteen, missä tilassa nuori kokee olonsa turvalliseksi. Keskustelulle on myös hyvä varata tarpeeksi aikaa, jotta se ei jää kesken.

Omat arvot ja asenteet on myös hyvä tiedostaa, ja ne on hyvä varautua asettamaan sivuun. Nuoren kannalta on parasta pitää keskustelu mahdollisimman neutraalina ja välttää vastakkainasetteluita. Sen sijaan, että nuoren ajatuksia kyseenalaistettaisiin, niitä vähäteltäisiin tai häntä syyteltäisiin, tulisi pyrkiä avoimeen, arvostavaan, myötätuntoiseen ja rakentavaan dialogiin. Väittely harvoin edistää asian käsittelyä. **Keskustelun tarkoituksena ei nimittäin ole osoittaa nuoren ajatusmaailmaa vääräksi.** Tärkeämpää on olla hetkessä läsnä, kuunnella keskittyneesti ja yrittää ymmärtää, mikä nuoren mieltä painaa. Jos jotain ei ymmärrä, voi nuorelle aina esittää kysymyksiä – jo se, että joku haluaa aidosti ymmärtää hänen ajatuksiaan, voi olla nuorelle korvaamaton kokemus.

Tärkeää on myös tiedostaa, että nuoren ajatusmaailmaa tuskin saa muutettua yhden keskustelun aikana. Sen sijaan voikin orientoitua siten, että ensimmäisen keskustelun tarkoituksena on kartoittaa tilannetta ja pohtia, miten edetä jatkossa. Olisikin parasta, jos nuorisotyöntekijä ei tekisi etukäteen päätöksiä siitä, mitä nuori kaipaa tai mikä tilanne hänellä on. Nuoren pitäisi antaa itse kertoa, mitä hänelle kuuluu. Nuorta voidaan parhaiten auttaa silloin, kun hän kokee, että hänellä on itselläänkin toimijuutta asiassa.

KESKUSTELUN AIKANA

On tärkeää huomata, ettei ole yhtä oikeaa mallia sille, miten keskustelun tulisi edetä. Jokainen nuori on yksilö, ja jokaisen nuoren kanssa henkilökiemiat toimivat hieman eri tavalla. Jos nuori on tuttu, voi keskustelu siirtyä nopeastikin itse aiheeseen, mutta tuntemattoman nuoren kanssa tilanteen hahmottamista voi auttaa, jos käydään aluksi läpi esimerkiksi perhe- tai koulutaustaa.

Läpi keskustelun on hyvä pitää huolta siitä, että nuori tuntee olonsa tärkeäksi eikä jää asiansa kanssa yksin. Tärkeää on kohdata ongelman takana oleva ihminen.

Keskustelun aikana on tärkeää kartoittaa väkivaltaiseen ekstremismiin tai muuhun vihamieliseen käytökseen liittyviä seikkoja. Ne voivat olla nuoren uskomuksia tai huolenaiheita, tunteita, asenteita tai ajattelumalleja. Onkin tärkeää selvittää, millaisia kokemuksia nuoren ajatusten takana on. Väkivaltamyönteisen tai vihamielisen käyttäytymisen takana voi olla lukemattomia syitä: ehkä nuorella on haasteita koulussa, perhe-elämässä, päihteiden kanssa tai jossain muualla. Ehkä hän kokee, että käyttäytymällä väkivaltaisesti hän saa arvostusta ja kunnioitusta. Ehkä ääriyhmään liittyminen on antanut hänelle viimeinkin sosiaalisia kontakteja.

Nuorelle voi olla todella pysäyttävä kokemus, kun joku pyytää selittämään ja perustelemaan, miksi hän ajattelee tai toimii tietyllä tavalla. Tärkeää on silloin ymmärtää, ettei nuori valehtele, kun hän kertoo kokemuksistaan tai tunteistaan – hänelle ne ovat täyttä totta. Siksi onkin tärkeää pyrkiä uskomaan ja ymmärtämään nuorta, vaikka ei hyväksyisikään hänen ajatusmaailmaansa. Nuori saattaa keskustelun aikana ensimmäistä kertaa itsekin pohtia ja käsitellä ajatusmaailmaansa

liittyviä taustasyitä, joten kärsivällisyys ja kunnioittava kuunteleminen ovat kulmakiviä nuoren kohtaamiseen.

Lisäksi tulisi pyrkiä siihen, ettei nuori koe jäävänsä asian kanssa yksin. Joskus nuori ei ole itsekään ajatellut, millainen vaikutus hänen toiminnallaan voi olla hänen omaan tulevaisuuteensa. Nuorisotyöntekijä saattaa olla ensimmäinen, joka muistuttaa, millaisia seurauksia väkivaltaisella tai vihamielisellä toiminnalla voi olla. Siksi ajatuksen välittäminen, että hän pystyy muuttumaan ja tekemään toisenlaisia valintoja, voi luoda toivoa. Hänelle voidaan kertoa, että hän ei koskaan voi tehdä niin pahaa asiaa, etteikö sitä voitaisi ratkaista. Vaikka luonnollisesti seuraamuksia – isojakin – voi tulla, ei se tarkoita, etteikö kurjasta tilanteesta voi koskaan päästä eteenpäin. Voidaan esimerkiksi pohtia yhdessä, miten hän voi seuraavassa tilanteessa tehdä paremman valinnan.

ENTÄ JOS NUORI EI HALUA PUHUA?

Joskus suoraan aiheeseen siirtyminen ei tunnu luonnolliselta, tai nuori selvästi jännittää keskustelua. Tällöin hyvä lähestymistapa on kiinnostua koko ihmisestä itsestään. Jos nuorisotyöntekijä lähtee kaivelemaan vastauksia pelkästään ongelmakäyttäytymiseen, se tuskin rohkaisee nuorta puhumaan. Häneltä voi sen sijaan kysyä, mitä hänelle yleisesti kuuluu tai miten hänellä on mennyt koulussa. Joskus jännitystä myös helpottaa se, jos puhutaan

jostakin nuorta kiinnostavasta asiasta. Silloin voidaan puhua vaikka mopoista, musiikista tai nuorisotilan uudesta videopelistä.

Joskus hiljaisemmalle nuorelle voi olla jopa helpompaa, jos paikalla on kaksi nuorisotyöntekijää. Tällöin nuorisotyöntekijät voivat käydä keskenäänkin keskustelua ja esimerkiksi tarkoituksella olla eri mieltä asioista. Tällöin nuorelle voi olla helpompaa liittyä keskusteluun mukaan, kun hän voi valita jommankumman nuorisotyöntekijän mielipiteen. Samalla nuori saattaa myös huomata, että on ihan hyväksyttävää olla asioista eri mieltä, ja sen ansiosta tuoda helpommin omia ajatuksiaan esiin.

Jos keskustelu ei kuitenkaan tunnu etenevän, nuorelle voi sanoa rehellisesti, että hänestä ollaan huolissaan. Hänelle voi kertoa, että tilannetta haluttaisiin käsitellä ja sitä haluttaisiin viedä eteenpäin. Nuori saattaa itse korjata tilanteen ja lähteä mukaan keskusteluun. Jos nuori ei kuitenkaan ole vielä tämänkään jälkeen valmis puhumaan, on hänelle hyvä antaa tilaa ja kertoa, että hän voi itsekkin lähestyä nuorisotyöntekijöitä myöhemmin ja pyytää heitä keskustelemaan. Yksi vaihtoehto on myös, että nuori ohjeistetaan lähettämään esimerkiksi WhatsApp-viesti tai sähköposti nuorisotyöntekijälle, jos asian ääneen sanominen on vaikeaa.

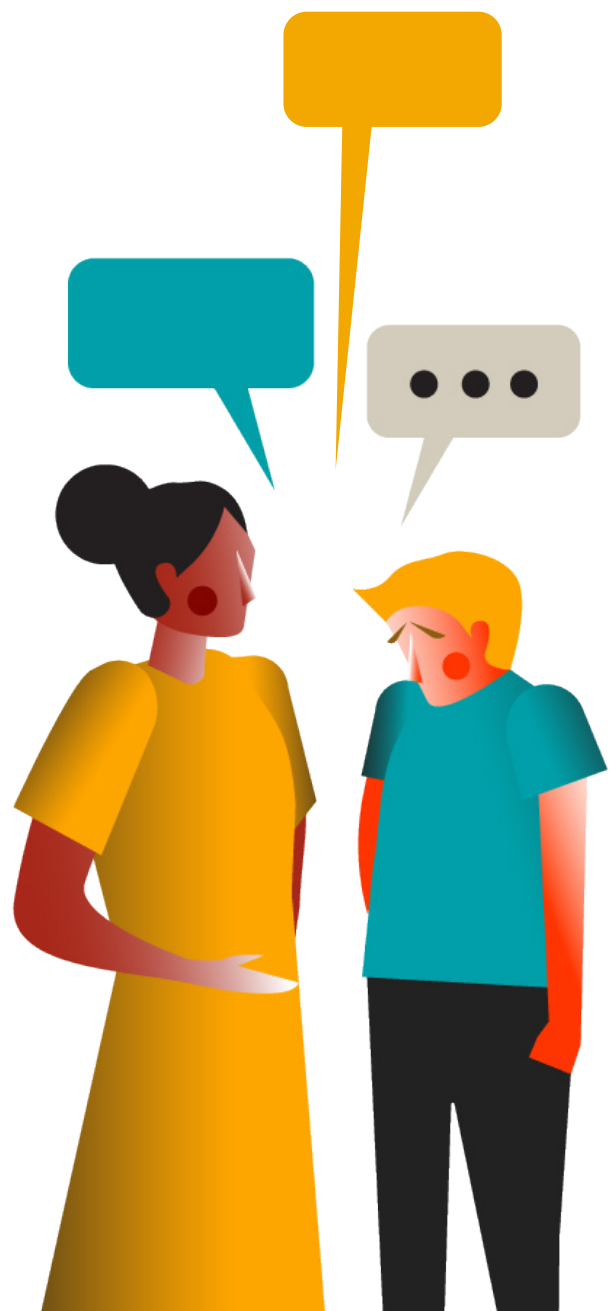
KESKUSTELUN JÄLKEEN

Joskus yksikin keskustelu voi auttaa nuorta ymmärtämään omaa ajatusmaailmansa tai tekojensa virheellisyyttä, mutta sitä ei voi odottaa jokaiselta keskustelulta. Tärkeää on tajuta, että kun nuori lähtee kyseenalaistamaan omaa ajatusmaailmaansa tai mahdollisesti pitkään jatkuneita toimiaan, se voi johtaa hänen koko maailmankuvansa mullistumiseen. Tämän asian hyväksyminen tapahtuu usein pikkuhiljaa, tai se voi johtaa tietynlaiseen kriisitilaan. Nuorelle erityisen stressaavaa voi olla se, jos koko sosiaalinen piiri vaihtuu ekstremismin jättämisen jälkeen. Tällöin on tärkeää olla nuoren tukena, jotta hän löytää kiinnekohtia tulevaisuuteen sekä muuta mielekästä tekemistä. Ekstremismistä irtaantuminen voi olla nuorelle raskasta ja pelottavaa.

On tärkeää tiedostaa, etteivät lämpöiset puheet kaikissa tilanteissa yksistään riitä, jos ei tehdä konkreettisia toimia tilanteen ratkaisemiseksi. Nuorta voidaan ohjata eteenpäin esimerkiksi mielenterveys- tai päihdepalveluiden pariin, tai jos kyseessä on selkeästi vihamielisen tai väkivaltaisen ajatusmaailmankuvan omaava nuori, mahdollisesti myös Ankkuritoiminnan tai esimerkiksi Exit-työn pariin. Jos tarvetta ilmenee, ota matalalla kynnyksellä yhteys poliisiin, lastensuojeluviranomaisiin tai muihin tukitahoihin. Muista kuitenkin aina kunnioittaa lapsen oikeutta yksityisyyteen. Tätä oikeutta voi rikkoa ainoastaan silloin, kun huoli lapsen turvallisuudesta on perusteltua. Myös tässä tilanteessa lapsen tilanteesta tulisi kuitenkin jakaa vain välttämättömät tiedot.

Vaikka nuori ei keskustelun jälkeen osoittaisikaan minkäänlaisia muutoksia, on tärkeää, että hän on päässyt keskustelemaan turvallisen aikuisen kanssa, joka on kohdannut hänet yksilönä. Hänelle tärkeintä

on, että eriävistä mielipiteistä huolimatta nuorisotyöntekijä oli ystävällinen ja ymmärtäväinen eikä hylännyt häntä. Vaikka keskustelun vaikutus ei näkyisikään nuoren käytöksessä heti, keskustelu voi vaikuttaa vielä vuosienkin päästä hänen valintoihinsa ja asenteisiinsa.

ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ SUOMESSA

Tässä osiossa teemme tiiviin katsauksen siihen, miltä ennaltaehkäisevä työ näyttää Suomessa. Virallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisytoimenpideohjelman julkaisee sisäministeriö²⁷. Virallinen terrorismin uhka-arvio on Suojelupoliisin ylläpitämä²⁸.

Sisäministeriön vuoden 2020 tilannekatsauksen mukaan suurin vakavan väkivallan, kuten joukkosurman, uhka liittyy yksittäisiin toimijoihin, joiden motiivi voi liittyä laajasti väkivaltaiseen ekstremismiin²⁹. Suojelupoliisin vuoden 2020 vuosikirjan mukaan terrorismin uhka-arvio on neliportaisella asteikolla tasolla kaksi eli kohonnut³⁰. Suomessa toimivat väkivaltaiset ääriliikkeet voidaan luokitella neljään kategoriaan: väkivaltaisen ulkoparlamentaarin äärioikeisto, väkivaltaisen ulkoparlamentaarin ääriivasemmisto, radikaalit vaihtoehdotliikkeet ja uskonnolla perusteltu väkivaltaisen ekstremismi³¹.

Suomessa sisäministeriö koordinoi väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyä valtakunnallisesti. Sisäministeriön julkaisema kansallinen toimenpideohjelma ohjaa paikallisesti ja alueellisesti tehtävää työtä³². Tavoitteellinen ennaltaehkäisy alkoi vuonna 2012, jolloin ensimmäinen kansallinen toimenpideohjelma vahvistettiin. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin

ennaltaehkäisykohteita ovat kaikki Suomessa esiintyvät väkivaltaisen ekstremismin muodot, ja aiemmin mainittujen ryhmien lisäksi ennaltaehkäisykohteena ovat myös yksittäiset toimijat, joiden motiivi voi liittyä johonkin edellä mainittuun ideologiaan.

Suomessa näiden ilmiöiden ennaltaehkäisevä toiminta nähdään koko yhteiskunnan yhteisenä tehtävänä, josta ovat vastuussa eri viranomaiset ja kansalaisyhteiskunta yhdessä.

Yleinen tavoite 6: ”Suomessa elävät ihmiset, erityisesti nuoret, kokevat yhteiskuntaan ja päätöksentekoon laillisin keinoin vaikuttamisen tehokkaaksi ja mielekkääksi. Väkivaltaisten ääriliikkeiden maailmankuva ja toiminta ei ole houkutteleva vaihtoehto.”

Sisäministeriö: Kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisytoimenpideohjelma 2019–2023

²⁷ Sisäministeriö (2020a).

²⁸ Suojelupoliisi (2022).

²⁹ Sisäministeriö (2020b).

³⁰ Suojelupoliisi (2020).

³¹ Zogg ym. (2021).

³² Sisäministeriö (2020a).

ERI TOIMIJAT

- **Poliisi** kohtaa työssään henkilöitä, jotka ovat väkivaltaisesti radikalisoitumassa, radikalisoituneet tai tekevät rikoksia, joiden motiivi liittyy väkivaltaiseen ekstremismiin. Kaikki poliisilaitokset toteuttavat ennalta estävää toimintaa. Lähes koko maassa toimii poliisilaitosten yhteydessä myös ankkuritiimi.
- **Ankkuritoiminnalla** tarkoitetaan moniammatillista yhteistyötä, joka kohdistuu lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen. Lisäksi ankkuritiimi pyrkii ehkäisemään väkivaltaista ekstremismia ja radikalisoitumista ilman ikärajoja. Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisessa tiimissä, johon kuuluu asiantuntijoita esimerkiksi poliisista, sosiaalitoimesta, terveystoimesta ja nuorisotoimesta.
- **Opetustoimi ja varhaiskasvatus** tukevat lapsen ja nuoren yhteiskuntaan kiinnittymistä ja näin myös mahdollisesti vahvistavat tekijöitä, jotka suojelevat väkivaltaiselta radikalisoitumiselta ja ekstremismilta. Oppilaitokset ovat myös ankkuritiimien tärkeitä yhteistyökumppaneita, sillä opettajat ja koulun henkilökunta tavoittavat valtaosan nuorista. Sen lisäksi, että oppilaitosten henkilökunnalla on mahdollisuus tunnistaa tuen tarpeessa olevat nuoret, heillä on myös keskeinen rooli ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden, kuten rasismin ja vihapuheen, ennaltaehkäisyssä.
- **Nuorisotyöllä** on keskeinen rooli nuorten väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisemisessä. Nuorisotyöntekijät kohtaavat eritaustaisia nuoria ja saattavat havaita varhaisessa vaiheessa ne nuoret, jotka tuntevat kiinnostusta väkivaltaiseen ekstremistiseen toimintaan ja ääriliikkeisiin. Nuorisotyössä voidaan myös puuttua nuoren kehitykseen myönteisillä keinoilla nuorta tukien.
- **Etsivässä nuorisotyössä** voidaan myös kohdata nuoria, jotka ovat joutumassa väkivaltaisten ekstremististen ajatusten pariin tai mukaan ääriliikkeiden toimintaan. Nuorisotyön kautta on mahdollista vahvistaa nuoren osallisuutta yhteiskuntaan, medialukutaitoa ja resilienssiä³³.
- Muita väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismia ehkäiseviä tahoja ovat esimerkiksi **Suojelupoliisi, sosiaali- ja terveystoimi, kulttuuritoimi, ulkoministeriö, vankeinhoito, puolustusvoimat, vastaanottokeskukset** ja erilaiset **järjestöt**, kuten Pelastakaa Lapset ry. Myös muilla tahoilla, kuten **poliitikoilla ja päättäjillä, uskonnollisilla yhteisöillä, elinkeinoelämällä ja perheellä ja lähipiirillä** on keskeinen rooli näiden ilmiöiden ennaltaehkäisemisessä.

³³ Resilienssillä tarkoitetaan psyykkistä palautumis- ja selviytymiskykyä muutosten ja vastoinkäymisten kohtaamisessa.

TUKEA TARJOAVAT TAHOT

Tästä osiosta löytyy erilaisia tahoja, jotka voivat tarjota tukea sekä nuorelle että nuorisotyöntekijälle tai muulle huolestuneelle aikuiselle väkivaltaisen radikalisoitumisen ja muun vihamielisen käytöksen käsittelyyn. Apua voi myös luonnollisesti hakea omasta oppilas- tai opiskelijahuollosta tai paikallisen nuorisotoimen edustajien kautta.

■ Netari-nettinuorisotalo

Tarjoaa mahdollisuuden keskustella muiden nuorten ja turvallisten aikuisten kanssa verkossa. Digifrendi-toiminnan kautta tarjotaan myös 15–20-vuotiaille suunnattua pitkäaikaisen keskustelun tukea.

www.netari.fi

■ Ankkuritoiminta

Ankkuritoiminnassa tavoitteena on varhainen puuttuminen moniammatillisesti nuoren tilanteeseen. Sen tavoitteena on edistää nuoren hyvinvointia ja ennalta ehkäistä rikoksia. Alueelliset yhteystiedot löytyvät:

www.ankkuritoiminta.fi

■ Helsingin Diakonissalaitoksen Exit-toiminta

Exit tarjoaa puolueetonta, luottamuksellista, vapaaehtoista ja maksutonta tukea niille, jotka pyrkivät elämään ilman väkivaltaa ja rikoksia. Tarjolla on sekä käytännön tukea asioiden järjestämiseen että tukea ajattelun ja toimintatapojen muutokseen. Tukea on tarjolla myös omaisille ja läheisille.

www.hdl.fi/exit/

■ HelsinkiMission Aggredi

Aggredi on HelsinkiMission kehittämä ja kodin ulkopuolisiin väkivallantekijöihin keskittyvä työmuoto. Aggredin tavoitteena on saada väkivaltainen käytös vähenemään tai loppumaan. Aggredi tarjoaa mahdollisuuden käsitellä väkivallasta syntyneitä ongelmia puolueettomalla maaperällä. Työ on yksilötyötä. Toimintaa on Helsingissä, Kuopiossa, Porissa, Tampereella, Turussa ja Lahdessa.

www.helsinkimissio.fi/aggredi

■ Uskontojen uhrien tuki ry

Tarjoaa tukea uskonnollisissa yhteisöissä vaikeuksiin joutuneille ja heidän läheisilleen.

<https://www.uskontojenuhrientuki.fi/>

OPPAITA NUORTEN KANSSA TÖITÄ TEKEVILLE

Huolena radikalisoituminen? Opas nuorten kanssa työskenteleville

Saija Benjamin & Katja Vallinkoski, FOKUS ry, 2021

Opas sisältää keskustelu- ja toimintamallin nuoren kohtaamisen tueksi, auttaa arvioimaan huolenaiheen syyn mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja ohjaamaan nuoren tarkoituksenmukaisen tuen piiriin. Opas antaa konkreettisia ohjeita nuoren kanssa käytävään kahdenkeskiseen keskusteluun tilanteissa, joissa nuoren teot, puheet, asenteet tai käyttäytyminen herättävät huolen nuoren mahdollisesta radikalisoitumisesta.

Transforming hate – Kasvatus- ja menetelmäopas & käytännön työkalut nuorisotyöntekijöille

Rauhankasvatusinstituutin koordinoima Outside-in-hanke

Nämä kaksi opasta keskittyvät käytännön esimerkkien ja teoreettisen viitekehyksen avulla vihapuhekultuurin muuttamiseen nuorisotiloissa.

Rakentavaa vuorovaikutusta – Opas demokraattisen osallisuuden vahvistamiseen, vihapuheen ja väkivaltaisen radikalismien ennaltaehkäisyyn

Opetushallitus, Oppaat ja käsikirjat 2017:1a, Toim. Satu Elo, Kristiina Kaihari, Paula Mattila, Leena Nissilä

Oppaan tarkoitus on edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa, ja se esittää selkeästi, miten aikuisena nuoria voi tukea demokraattisen osallisuuden vahvistamisessa.

Resilienssiä rakentamassa – Demokratiakasvatuksen tueksi

Opetushallitus, Oppaat ja käsikirjat 2020:2

Oppaan keskeisenä ajatuksena on, että koulussa tulee oppia keskustelemaan rakentavasti, kriittisesti ja toisia kunnioittaen myös vaikeista ja kiistanalaisista kysymyksistä.

Maahanmuuttaja- ja musliminuorten osallisuuden edistäminen väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi

Nuorten Muslimien Foorumin Muvenna-hanke

Käsikirjan tarkoituksena on tarjota yksinkertaista opastusta nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille etenkin maahanmuuttaja- ja musliminuorten osallisuuden edistämiseksi.

Kohtaamisen periaatteet chat-työssä

Pelastakaa Lapset: Netari.fi

Oppaaseen on koottuna keskeisimmät periaatteet, jotka ohjaavat chat-muotoisesti tehtävää ohjaustyötä ja yhteydenottajien kohtaamista.

Lue myös RadicalWeb-hankkeen aiemmat selvitystyöt:

Väkivaltainen ääriajattelu verkossa

RadicalWeb

Tämän katsauksen tavoite on tarjota tietoa väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja ääriajattelusta kokoamalla yhteen tutkimustietoa väkivaltaisen radikalisoitumisen kentältä. Hankkeessa on tehty selvitystyötä suomalaisessa verkossa, ja tässä katsauksessa peilataan sen tuottamia havaintoja ajankohtaiseen ja perusteltuun tutkimustietoon.

Nuoret ääriliikkeiden rekrytoinnin kohteena

RadicalWeb

Tämän julkaisun tavoitteena on antaa huoltajille ja nuorten kanssa toimiville ammattilaisille tietoa nuoren väkivaltaiseen radikalisoitumiseen johtavista ja toisaalta siltä suojaavista tekijöistä sekä ääriliikkeiden käyttämistä rekrytointikanavista ja -menetelmistä.

HANKKEIDEN ESITTELY

RADICALWEB

RadicalWeb on Pelastakaa Lapset ry:n hanke, jonka tarkoituksena on tunnistaa ja ehkäistä nuorten hyvinvointia ja oikeuksia uhkaavaa, verkkoympäristöissä ilmenevää ääriajattelua ja radikalisoitumista. Hankkeen pääpaino on ympäri Suomea toimivien nuorisotyöntekijöiden sekä muiden nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten kouluttaminen ilmiöstä ja siihen puuttumisesta sekä kasvotusten että verkossa. Nuorisotyön ammattilaisille toteutetaan kasvokkain toteutettavien koulutusten ja työpajojen tueksi verkkokoulutusta sekä koulutusvideoita.

Nuoria kohtaavilla ammattilaisilla on erityisen hyvä mahdollisuus ehkäistä nuorten väkivaltaista ääriajattelua ja radikalisoitumista. Nuorta arvostava ja kuunteleva kohtaaminen on nuorisotyöntekijöiden ydinosaamista, ja siksi heillä on hyvä asema puhua nuorten kanssa erilaisista, myös hankalista aiheista. Vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukeminen ja huomio turvalliselta aikuiselta suojaavat nuorta, ja nuoren tukeminen kriittisen ajattelun ja medialukutaitojen kehittämisessä sekä maailman moninaisuuden ymmärtämisessä on tärkeä lääke ääriajattelua vastaan. Monilla nuorisotyöntekijöillä on kokemuksia ääriajattelun tai vähintäänkin kärkkään ja ongelmallisen retoriikan kohtaamisesta, mutta hankkeen pilottivaiheessa (2019) tehdyn kartoituksen sekä tämän selvitystyön aikana tehdyn kyselyn perusteella tarvitaan lisää tietoa ja ymmärrystä väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja ääriajattelusta ilmiönä.

Lisäksi RadicalWeb-hankkeessa vahvistetaan nuorten hyvinvointia ja oikeuksia uhkaavan ääriajattelun vastaisen työn tietopohjaa tekemällä selvitystyötä väkivaltaisen ääriajattelun ja radikalisoitumisen ilmenemisestä verkossa. Ensimmäinen selvitystyö ”Väkivaltainen ääriajattelu verkossa” julkaistiin keväällä 2020. Toinen selvitystyö ”Nuoret ääriliikkeiden rekrytoinnin kohteena” julkaistiin syksyllä 2021. Selvitystöiden tarkoitus ei ole ollut tuottaa tieteellisen tutkimuksen veroista tietoa aiheesta, vaan tarjota nuorten kanssa toimiville ammattilaisille ja huoltajille oleellista tietoa ilmiön ennaltaehkäisyn mahdollistamiseksi. Hanke on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja kestää vuoden 2023 loppuun asti.

RadicalWeb-hankkeen puitteissa on myös julkaistu ”Väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen kohtaaminen nuorisotyössä” -niminen verkkokoulutus. Sen voi suorittaa ajasta ja paikasta riippumatta. Lisätietoja löydät Pelastakaa Lapset ry:n verkkosivuilta.

RESILIENSSI

Resilienssi-hankkeen tarkoitus on ennaltaehkäistä väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismia paikallistasolla. Sen pääpaino on nuorten osallisuuden vahvistamisessa. Hankkeen puitteissa järjestetään työpajoja 13–19-vuotiaille nuorille, joissa keskustellaan polarisaatiosta ja siihen liittyvistä yhteiskunnallisista ilmiöistä, kuten radikaaleista aatteista, ennakkoluuloista ja ekstremismistä. Tavoite on avoimen ja rakentavan keskustelun kautta lisätä ymmärrystä polarisaatiosta ja ekstremismistä sekä niiden yhteydestä muuhun yhteiskuntaan. Tavoitteena on pohtia myös konkreettisia keinoja, joilla voidaan vaikuttaa yhteiskunnalliseen kehitykseen positiivisesti.

Tämän lisäksi Resilienssi-hankkeessa koulutetaan nuorten kanssa työskenteleviä ammattilaisia väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja ekstremismistä. Näin pyritään vahvistamaan heidän valmiuttaan ja tietotaitoa aihepiiristä sekä niiden ennaltaehkäisemisestä osana omaa työtä. Hankkeen rahoittaa oikeusministeriö.

LÄHTEET

- Benjamin, S. & Vallinkoski, K. (2021). Huolena radikalisoituminen? – Opas nuorten kanssa työskenteleville. Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry.
- Creutz, K., Saarinen, J. & Juntunen, M. (2015). Syrjintä, polarisaatio, nuoriso ja väkivaltainen radikalisoituminen. SYPONUR-väliraportti.
- Euroopan neuvoston ministerikomitea. (1997). Recommendation No. R (97) 20 of the Committee of Ministers to member states on “hate speech” adopted on 30 October 1997.
- Fernández-Villanueva, C. & Bayarri Toscano, G. (2021). Legitimation of hate and political violence through memetic images: the Bolsonaro campaign. *Communication & Society*, 34(2), 449-468.
- Haavisto, R. (2020). Väkivaltainen ääriajattelu verkossa. Pelastakaa Lapset ry.
- Mullen, B. & Rice, D. R. (2003). Ethnophaulisms and exclusion: The behavioral consequences of cognitive representation of ethnic immigrant groups. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 1056–1067. <https://doi.org/10.1177/0146167203254505>
- Mullen, B. & Smyth, J. M. (2004). Immigrant suicide rates as a function of ethnophaulisms: Hate speech predicts death. *Psychosomatic Medicine*, 66, 343–348. <https://doi.org/10.1097/00006842-200405000-00009>
- Poliisi (2022). Viharikokset. Haettu osoitteesta: <https://poliisi.fi/viharikokset>
- Ranstorp, M. (2016). The Root Causes of Violent Extremism. RAN issue paper 04/01/2016.
- Rauhankasvatusinstituutti (2018). Outside In: Vihapuhekulttuurin muuttaminen nuorisotiloissa – Kasvatus- ja menetelmäopas nuorten kanssa työskenteleville. Rauhankasvatusinstituutti. Haettu osoitteesta: <https://rauhankasvatus.fi/outside-in/>
- Schils, N. & Verhage, A. (2017). Understanding How and Why Young People Enter Radical or Violent Extremist Groups. *International Journal of Conflict and Violence* 2017:11:1-17.
- Sieckenlick, S. & Gielen, A.-J. (2018). Protective and promotive factors building resilience against violent radicalisation. RAN issue paper April 2018.
- Sisäministeriö (2020a). Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma 2019-2023. Periaatepäätös 19.12.2019 Helsinki: Sisäministeriön julkaisuja.
- Sisäministeriö. (2020b). Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 2020. Arvio väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa vuonna 2019 ja kehityksen suunta. Helsinki: Sisäministeriön julkaisuja.

Soral, W., Bilewicz, M. & Winiewski, M. (2018). Exposure to hate speech increases prejudice through desensitization. *Aggressive Behaviours* 2018:44:136-146.

Suojelupoliisi (2020). Supon vuosikirja 2020.

Suojelupoliisi (2022). Uhka-arvio. Haettu osoitteesta: <https://supo.fi/uhka-arvio>

United Nations Human Rights Committee (2021). Concluding observations on the seventh periodic report of Finland. CCPR/C/FIN/CO/7.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu (2022). Vihapuhe. Haettu osoitteesta: <https://syrjinta.fi/vihapuhe>

Zogg, F., Kurki, A., Tuomala, V. & Haavisto, R. (2021). Nuoret ääriliikkeiden rekrytoinnin kohteena. Pelastakaa Lapset ry.

Julkaisu on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama.

© **Pelastakaa Lapset 2022**

Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja n:o 37

Ollaan yhteydessä:

info@pelastakaalapset.fi

 PelastakaaLapset

 @pelastakaalapset

 @pelastakaalapse

 Pelastakaa Lapset ry - Save the Children Finland

www.pelastakaalapset.fi

Pelastakaa Lapset

KIDITAL

Pelastakaa Lapset